

СТАНОВИЩЕ

от: проф. д-р Йордан Атанасов Христосков

относно: дисертационния труд на Анелия Венелинова Пържанова

**„Противоречия и конфликти в социалното осигуряване
(алтернативни подходи и методи за разрешаването им)”**

I. Общо описание на представените материали и пригодността им към законовите изисквания

Изходен пункт за написване на становището са следните представени материали:

- Дисертационен труд „Противоречия и конфликти в социалното осигуряване (алтернативни подходи и методи за разрешаването им)” (общо 166 страници, от които 24 стр. приложения);
- Автореферат в обем от 25 стандартни страници, включително справка за приносите в дисертационния труд, списък на публикациите, свързани с дисертационния труд.
- 6 броя публикации, свързани с дисертационния труд.
- Автобиография в европейски формат.

Заключение за пригодността на представените за рецензиране материали спрямо законовите изисквания:

Като пълнота и като съдържание представените материали отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на допълнителните изисквания в подзаконовите документи на Министерския съвет и на ВСУ „Черноризец Храбър”. Те осветяват научното развитие на докторантката достатъчно добре и позволяват да се изготви една обективна рецензия.

II. Основни моменти и обобщена оценка на дисертационния труд и автореферата

Основно внимание в становището е отделено на дисертационния труд и автореферата. По-малко внимание се отделя на представените публикации, тъй като до голяма степен те са свързани с темата на дисертацията и съдържат част от идеите, изводите и препоръките, развити по-широко и задълбочено в дисертационния труд.

1. Заглавието на дисертационния труд на Анелия Пържанова – „Противоречия и конфликти в социалното осигуряване (алтернативни подходи и методи за разрешаването им)” отговоря на съдържанието. Наименованията на отделните глави, параграфи и подпараграфи в основни линии съответстват на съдържанието в тях.

2. Актуалността на темата на изследването е многопосочна и многопланова. От една страна, се разглеждат противоречията, произтичащи най-вече от политиките, отклоняващи се от принципите социалното осигуряване, от друга страна вниманието на авторката се фокусира в по-голяма степен върху конфликтите, за чието по-ефективно и ефикасно решаване се предлагат алтернативни подходи и методи. Многоплановостта се изразява в интердисциплинарния подход към анализа и предлаганите мерки за ограничаване на противоречията и конфликтите в осигурителната система. Темата е актуална от гледана точка на нарастващото обществено недоверие към осигурителната система, нарастващите противоречия и конфликти между участниците в осигурителния процес и невъзможността тези проблеми да бъдат решени с прилаганите сега конвенционални средства – тристранен диалог, административни и съдебни процедури.

3. Обект на изследването е системата на държавното обществено осигуряване в България, нейната нормативна база и най-вече протичащите реформи, като реакция на съвременните предизвикателства, породени от демографското стареене на населението и глобалната финансово-икономическа криза.

4. Предмет на изследването са противоречията и конфликтите в контекста на необходимите и протичащите промени в осигурителната система.

5. Цел и задачи на дисертационния труд:

Целта на дисертационния труд на Анелия Пържанова е да се анализират основните принципи на Държавното обществено осигуряване в България, както и процесите на функциониране на системата, като се идентифицират заложените противоречия и конфликти в нея. На тази основа да се анализират конвенционалните и да се изведат нови подходи и методи за решаване на противоречията и конфликтите с цел възстановяване на доверието и постигане на по-висока степен на финансова и институционална стабилност на системата. Така формулирана, целта на изследването обхваща почти всички аспекти на проблема и дава възможност за научна изява на дисертанта.

С тази цел са свързани и конкретните **изследователски задачи**, които докторатката си поставя да решава в една стройна логическа последователност.

6. Теоретични, методологически и информационни основи на изследването:

За теоретична основа се приемат научните трудове и публикации на български и чуждестранни учени и специалисти в областта на социалното осигуряване и конфликтологията, нормативни документи третиращи осигурителните отношения и данъчно-осигурителните процедури, административни отчети и информация от териториалните поделения на НОИ. Научният инструментариум включва системния и интердисциплинарния подход, системния анализ, абстрактно-логически, статистически и графични изразни средства, метода на експертните оценки, самостоятелно анкетно проучване и наблюдение.

7. Изследователски проблем : Противоречията в обществената осигурителна система на съвременния етап на дълбоки промени и характера на конфликтите в самия осигурителен процес не могат да бъдат разрешени с досегашните конвенционални средства. Необходими са нови подходи и методи за управление на налагащите се промени в осигурителната система и за разрешаването на конкретните конфликти в осигурителния процес за да се спре ерозията на самата система и да се възвърне доверието в нея. Атидюдът на българина е настроен поначало към пасивна съпротива, а след това към всички правни способности за избягване или поне на отлагане на изпълнението на осигурителните задължения, на което естествено трябва да се противодейства с всички средства.

8. Изследователската теза: Изследването на актуалните проблеми, и най-вече на противоречията и конфликтите в изградената и развиваща се социално-осигурителна система в България, чрез дефиниране и анализ на взаимовръзките между участниците в нея би подобрила самата система. Чрез идентифицирането на заложените противоречия и настъпили конфликти и чрез идеи и предложения за алтернативни подходи и методи за разрешаването им, може да се постигне по-високо доверие в осигурителната система и до укрепване на нейната финансова основа.

Така формулирана, тезата на дисертационния труд звучи логично и е обвързана както с изведения изследователски проблем, така и с поставената основна цел и задачи на изследването.

9. Ограничения:

Както във всеки дисертационен труд, така и тук са направени някои ограничения, които позволяват на докторантката да фокусира вниманието си върху противоречията и конфликтите в осигурителната система, които представляват най-голяма опасност за нарушаване на обществения мир. Важно значение за правилния прочит на изследването имат и направените от докторантката допълнителни уточнения в края на въведението. Ключово значение за разбирането на авторската позиция има пояснението, че алтернативните подходи и методи – се разглеждат не като отричащи и напълно заместващи съществуващите досега конвенционални подходи и методи за справяне с противоречията и конфликтите, а като като нови, предшествващи или допълващи. Алтернативността, според авторката, се изразява в както в едновременното (заедно с конвенционалните) битуване на тези нови подходи и методи на законодателно, практическо и теоретично ниво, така и в различното им проявление, с оглед на време, място, ресурси и крайни резултати.

10. В структурно отношение дисертацията се състои от въведение, три глави, заключение и приложения. Докторантката се придържа към класическия модел на дисертационен труд и работата е логически издържана и балансирана. Подчинена е на основната цел и поставените изследователски задачи и е насочена към доказване издигнатите изследователски проблем и изследователска теза.

11. Стилът и езикът на дисертационния труд са издържани от научна гледна точка, но вероятно поради интердисциплинарността и характера на изследвания проблем на места се проявява и публицистичния стил на

изложение. Четенето на дисертацията се улеснява от факта, че широко са използвани таблици и графики. Допълващата информация сполучливо е включена в приложения.

12. Авторафератът съответства на съдържанието на дисертационния труд и представя най-важните моменти от него.

Общото становище е, че докторантката Анелия Пържанова е разработила дисертация по значим изследователски проблем, ясно е формулирала целта, задачите, изследователския проблем и изследователската теза, подбрала е подходящ инструментариум за самото научно изследване. Докторантката е показала необходимите умения да работи коректно със статистически данни и да прилага статистически методи за тяхната обработка и графично представяне, както и сама да „произвежда” емпирични данни чрез самостоятелно анкетно проучване сред широк кръг от респонденти. Тя познава добре научната литература и нормативните актове в областта на осигурителните отношения данъчно-осигурителния процесуален кодекс. Успява да вникне на теоретично и практико-приложно ниво в принципите и процедурите в системата на държавното обществено осигуряване, да прави изводи, да очертава тенденции и да предлага политики и решения.

III. Приносни моменти в дисертацията

Приносните моменти в дисертационния труд на докторантката Анелия Пържанова могат да се обобщят със следните ключови изрази и определения като: разкриване и типологизация на противоречия и конфликти, разкриване на тенденции и проблеми, анализ на потенциала на конвенционални и неконвенционални подходи и методи за решаване на противоречия и конфликти, предлагане на решения с практическа стойност в сферата на осигурителните отношения. Самото изследване е уникално по своя характер, доколкото досегашните изследвания в българската теоретична и научно-приложна литература акцентират върху философията, принципите и архитектурата на социалното осигуряване, или върху характера и дълбочината на провежданите системни и параметрични реформи.

В по-конкретен план могат да се посочат следните научни приноси на дисертантката:

- Изведени са взаимовръзките между принципите на социалното осигуряване, неговите функции в обществото и проявяващите се противоречия и конфликти в условията на непрекъснати реформи, като отговор на съвременните предизвикателства.
- Изследвани са генезиса и еволюцията на противоречията и конфликтите в социалното осигуряване, като е изведена факторната им обусловеност.
- Извършена е типологизация на противоречията и конфликтните ситуации в осигурителния процес, като предпоставка за оценка на техния

потенциал и за една обективна оценка на прилаганите подходи и методи за тяхното разрешаване;

- Проведено е самостоятелно емпирично социологическо изследване на територията на две регионални управления на НОИ, обхващащо участниците в осигурителния процес (осигурени лица, самоосигуряващи се, работодатели и счетоводни къщи) като с цел изясняване същността и съдържанието на противоречията и конфликтите в осигурителния процес и доказващо необходимостта от тяхното по-ефективно и ефикасно управление.
- Посочени са ограничените възможности на конвенционалните подходи и методи за разрешаване на противоречията и конфликтите в държавното обществено осигуряване и са формулирани конкретни предложения за използване на алтернативни методи и подходи за разрешаване на спорове в осигурителния процес, като инструмент за избягване на обществено напрежение.

IV. Критични бележки

Към дисертационния труд на Анелия Пържанова могат да се отправят следните бележки и препоръки:

- Разглежданите в дисертационния труд теоретичните постановки в областта на социалното осигуряване, публичните финанси и конфликтологията на места са малко самоцелни и са откъснати от целта и задачите на изследването. Освен това, позицията на дисертантката не е много ясно изразена и отсъства лично мнение по някои от дискуссионните въпроси в научната литература.
- На някои места в дисертационния труд се правят известни „забегки“ в територията на данъците и данъчните отношения, вероятно поради единното събиране на данъци и осигуровки.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд „Противоречия и конфликти в социалното осигуряване (алтернативни подходи и методи за разрешаването им“ има цялостен завършен вид и отговаря на изискванията за съчетаване на теоретични постановки и анализи с практическо изследване. Това ми дава основание да предложа пред членовете на Научното жури своята **положителна оценка за присъждане на образователната и научна степен „доктор“** на Анелия Венелинова Пържанова.

София, 05.06.2013 г.

Член на научното жури:
(проф. д-р Йордан Христосков)